

kako ti beli
 med otavo zrasli loki sijejo
 kako se valijo priganjači, kosci

tu spi nosorog, porfir
 tu zavoha naravo:
 zbija jo v post

Oblastnik

(Odlomek)

Aaron
 Berg

Nato so posedli ob veliki, težki mizi.

Okrogli.

Dobili so občutek, da se vrte.

Dva natarja sta prinesla pladenj s konjaki in likerji.

S tihimi glasovi, dišeča po vaniliji, sta obiskovala goste in jim smehljaje ponujala čašice. Brž ko je gost izbral, ju je obšla prava radost. Spominjala sta na stolnega kanonika, kako obhaja ministre, ki s svojimi umazanimi žreli sprejemajo jagnje, ki odjemlje grehe sveta.

Goering je spil na dušek dva francoska.

Komaj slišno je ohladil ustno svilo, zavdano s pekočino alkohola.

— Krasnoo! se je odsmehljal. Francozi so mojstri. Kar je res, je res: alkohol je francoska domena, pa siri, naša je pa železo.

Zasmejali so se.

— Železo je sveta vladar; vladaš, če vladaš, z železom, nikoli pa s sirom ali konjakom.

K vsakemu so pristopile strežajke s srebrnimi pladnji, obloženimi z rdečimi jeziki prekajenih mesnin in zelenjave.

Vsak je snel po eno, dve rezini, ju zvil ali razrezal, pognetel in komaj slišno skril v svojo telesno globočino.

Goeringa so začele izsiljevati vse sorte misli: začeti je hotel očitati Hasmoneyu, kako so Židje rodili komunizem. Kako je vse, kar je, pravzaprav prekrito semitstvo. A ni začel, ni, ker ni našel finega izhoda iz sebe, da bi se lahko znesel nad njim. Nekaj mu je zapiralo te poskuse. Ali pa . . . Nekaj je v zraku, kar še ni bil zaznal. A bo, brez skrbi, bo.

Moshe je čutil, kako gre Goering vanj. Samo vanj.

Na mizi so gorele sveče in zapletale obraze v sence najrazličnejših dolžin in širin. Včasih je bil kakšen obraz videti, kot bi bil ujet v ribiško mrežo.

Prinašali so jedi in odnašali pojedino.

Vonji so prihajali in odhajali. Kakor ljudje.

Goering je končno zavohal, kje je korenika njegove napadalnosti: bil je lačen, in kadar ga je zmagovala požrtost, je bil zmeraj netakten. Tudi doma.

Zdaj je že zaplaval s trebušastim telesom v sitost, plitko sitost, in ker je vse kazalo, da bo jedel dovolj in da bo vsak čas mogoče biti zelo zelo sit, se je zdobrovoljil.

Svilena candra! ga je pogledal Moshe.

Goering, ki je bil občutljiv za vtise o sebi, je videl oziroma spregledal, da jih je ta kratki čas več ko dovolj nanizal o sebi, in da ga ljudje neugodno občutijo; da, celo ta nacionalsocialistični ritoliznik Küsselberg si ga je drznil kritično občutiti.

Obema bom vrnil, je pomislil.

Tudi ta Küsselberg... ta...!

Toda vonji, vonji... Cimetovi vonji, vonji mesa in vanilije, vonji pomaranč, solate, peciva, vonji, vonji, na katerih se pozibava to bedno človeštvo, ti vonji...

Vdihnil jih je in se raznežil.

Tako je nekoč dišalo za praznike pri njegovih Mütterlein.

— Vonji in barve, je rekel in se smehljal gostiteljici. To je tako begotno. Tako blizu...

Miriam ga je ljubko spodbudila: — Človeku?

— Res, vidite... Oba mineta tako znenada. Prideta, recimo, kakor tale cimetov vonj, in človek po imenu Cézanne, obeh, glejte, je v trenutku konec. Lepota traja premalo časa, gnädige Frau. Prehitro vsega zmanjka.

— Wirklich, je pritegnila Ann Küsselberg.

— Resnično, je rekel njen Alfred.

In Goeringov modri pogled ga je poiskal, tega tehokrata, ta, ta, ta mu bo pritrjeval; držal brisačo in umivalnik ja, ne pa... pritrjeval...

Jedli so beaftek z jajci.

Iz kristalnih čaš so se vzdigovali ogljikovi mehurčki renskega šampanjca.

Goering je bil zamaknjen v jedila in dobro pijačo ter opazoval Hasmoneya. To je zmožel, in celo to, da je vmes razpredal svoje poetizacije o malarijah vseh stilov.

— Vidite, ta minljivost me razžalosti. Zakaj? Tudi podpovprečen človek ustvari stvari, ki ga prežive, kaj šele, če je genij, če je Knut Hamsun, Tolstoj, Nietzsche, Renoir, Picasso, Beethoven, Mozart. Delo, vidite, delo preživi svojega stvaritelja. To me razburja. To me...

Res je bil vzburjen. Vsi so se zazrli vanj.

Goering pa je igral (»špilal«). Bil je ravno še toliko trezen, da si je tudi verjel.

— Morda, gospoda, je povedal svojo najbolj skrito maksimo, ali vero, kateri je pripadal z vso zavestjo, morda, gospoda, smo pa tudi mi že preživeli svojega stvarnika? A?

Zevnili so.

Moshe je takoj odšel s svojim delom božje zavesti v ostanek sirske puščave v sebi, tam je vprašal Abrahamove stopinje, ali je res, kar je slišal? Ni, mu je odvrnil Abraham, ni res. Hitro se je vrnil in poslušal dalje Goeringa.

— Večkrat razmišljava z Rosenbergom, kaj pa, če smo mi svojega Boga, ali svojega Van Gogha, ki nas je zmodeliral, kaj, če smo ga preživel?

— Sveti Bog, je zinila Ann Küsselberg. Da bi bili zdaj čisto sami na svetu.

Poiskala je s pogledom, v katerem se je že oblikovala groza, svojo gostiteljico, gostitelja, Goeringovega adjutanta Loibla, svojega moža.

— Kaj pa, če le je tako, gospoda? Ne rečem, da je. Cerkev trdi nasprotno: da nas vodi Bog, ki je menda v nas. Jaz pa pravim: kaj pa, če je stvar s človekom takšna kot s slikami? Žive, kakor vedo in znajo, brez Van Gogha, ki jih je mojstrsko zrisal. Veste, slike živé po svoje, nikoli tako, kot si jih je zamislil kakšen slikarski genij. Isto je z vsem drugim, glasbo in tako dalje. In nazadnje tudi z menoj. Moja ljuba mamica je načrtovala, načrtovala, kaj bom; verjetno je upala, kakor upajo vse mamice, da bom priden uradnik trdne ustanove, glejte, pa sem jim pobrisal s štafelaja v politiko. Ta pota samosvojesti dado misliti. Po mojem, gospoda, je Bog mrtev, mi pa se »rišemo« sami dalje. In priznajmo še, z ne preveč uspeha.

Moshe je prikimal. Pa ne Goeringu, temveč spoznanju, da je temu človeku Bog v napoto. Bog ga je samo zadrževal, a zdaj ga že dolgo ne več.

— A je tako? je vprašal, z ustnicami pa je drobil porozen rogljiček.

Küsselbergova, praktična katoličanka, lahko bi ji rekli privrženka, je izgubila ravnotežje obvladanosti.

— Ampak to se ja ni zgodilo, Herr Goering; Kristus živi!

— Kje? Kje? Povejte kje, pa ga grem takoj gledat.

— Kje? Kristus je vendar ljubezen. Kjer boste našli razumevanje med ljudmi, zaupanje, pomoč, tam je on.

— In to, mislite vi, nas je ustvarilo?

— Nič drugega, Herr . . .

— Potem, da boste vedeli, gnädige Frau, ni več na svetu razumevanja ne zaupanja ne pomoči. Imamo samo še laž. Prefrigano demagogijo. Ali ste bili že kdaj v raji marksizma-leninizma?

Hasmoney je zaprl oči in nekaj trenutkov miže spremljal glasove gostov.

Goering je zaznal preziranje.

— Vi, seveda, ne veste, je nagovoril na svoji desni Küsselbergovo, s kakšnim pompom se je rdeča svojat povzpela na oblast ruskemu muhiku in proletarcu.

— Vemo, je zdihnila Ann.

— Program teh božjih ljudi je najbolj moralen: bratstvo med vsemi sloji; družbo brez razredov so napovedovali. In? Namesto zaupanja? Namesto bratstva? In vi še upate in celo verjamete, da je v nas še nekaj tiste srčne ljubezni, ki je našega Van Gogha nagnala delat ljudi. Po vsem tem.

— Jja, še.

— Potem, oprostite, se je zakregal kakor otrok. Hotel je kakor otrok stati, iti, jesti, piti . . .

— Kako je to še mogoče! se je vzburil.

— Morda, gospod Goering, se pa ne da uresničiti vseh besed.

— To tudi jaz pravim. Da ne . . . Glej jo, o, o, glej jo no, kam pa meri, je vlekel misel.

— Veste, je začel in gledal vse, videl pa nobenega. Politik je več zvrsti: naša, recimo, ne obeta kakšne sijajne prihodnosti, naša odpira sedanost. Mi hočemo takoj jesti, ne leta 1999. V tem smo bolj moralni od boljševikov.

Ali pa ne, je odmisllil tuhtaje Moshe.

— Mi si hočemo samo razvezati roke. Ali je to moralno? Ali nam jih bo bog v nas: zaupanje, da so Francozi dobri in nesebični? Ali bomo že vendar tem hudičevim buržujem rekli ali ne bomo: dosti, potrgali štrike in ušli. Kam? Ja delat, gnädige Frau, zaslužiti vsakdanji kruh. Ali ne vidite, da nam francosko-angleška sebičnost pripravljata delavsko državo? Ali bi radi delavce?

— Ne, nikoli, gospod Goering.

— No, tako se pogovarjajmo. Saj smo svoji. Saj tudi vi, gospod Hasmoney, ne verjamete v Marxa, kaj?

Moshe se je posmehtil.

— No! Saj smo isti. Delavec naj dela in jé. Da: jé. Jé naj dobro. Jaz sem zato, da zelo zelo dobro. Sit naj bo. Spravljen v spodobne kočé. Naj ga ne zebe, naj mu bodo na voljo bolnišnice in kultura. Ne pa oblast. Tudi za to sem, če hočete, da vladamo v njegovem imenu. Ne bomo pa pristali na nemanipulaciji. In to hoče—hotel je že reči: Vaš, a je le rekel — Marx.

Še bolj nas podprite, Hasmoney. Vrnili vam bomo, ko bomo v kancerski palači. Zdaj vam še stavkajo, potlej pa bodo ti Nemci imeli druge možnosti: industrija, ki je zdaj v Rusiji, bo prišla domov. Naše jeklo, gospoda! Jočem, ko ga vidim v francoskih rokah. V rokah, ki znajo delati sir, pa naše železo, sveta nebesa! Ko se Hitler dotakne v mislih teh nesrečnih Francozov, pobesni. Bruha krče. In to, dragi moji, je krč vseh nas. Mi bruhamo skozi Hitlerja.

— Zato tudi pravim, da ni boga. Ni, ni. Ne govorite mi o ljubezni, ki da jo premorejo ljudje. Cela Anglija in Francija vesta, da nosimo namesto usnjenih podplatov lesene, da jemo kruh iz mletega fižola in krompirja, da ni dela, da je v deželi glad in inflacija. Kje je zdaj gospod Jezus Kristus?

— On ni življenje, je rekla gostiteljica.

Goering je zaviral svoj dih, v katerem so bile še oblikovane besede. Bil je blizu naščeperjeni ptici, ki prezeba.

— Kaj pa je? je zahrčal.

— Pravijo, da ni, se je popravila Miriam.

Goering jo je razumel, zato se je spet zagnal: — Sem pa jaz življenje, ste pa vi, mi vsi tukaj, tristo vragov. Kje je zdaj francoski Jezus, kje angleški?

— Ljubezen je kemija, gospoda. Če je dosti kemije, je tudi dosti razumevanja.

Natakarice so ponujale kompote in konjake, likerje in se prestrašene smehljale.

Moshe je vzel češnje v žganju in se zamaknil.

Veliko resnice je bilo v vsem tem, kar je izustil ta človek; posebno se ga je dotaknilo to zadnje o ljubezni, ki je res ni in je nikoli ni bilo ali pa jo je bilo le toliko, da nas je vznemirila.

Goering si je izbral zeleni liker iz Chartreusa in prižgal debelo havanko.

Nad glavami je zanihala sinjkasta koprena. Vmes so viseli še vonji: cimetasti, limonasti, vonji iz mesa, peciva in solat. Po občutku: vonji med življenjem in smrtjo. Vsaka podobna požrtija na koncu zbudijo asociacijo na razpadajočega človeka.

Visoki gostje so se medtem predajali dobremu počutju. Dobro pa je lepo, lepo pa je aristokratsko, izbrano, mnogim nedosegljivo, in to je nič drugega kot umetnost, to pa je spet . . . in tako naprej in tako dalje do občutka, ki ga je Herr Herman že dolgo poznal: nur Luft, irgendwo nur Luft. Tedaj mu je bolničarka vbrizgnila opij. (Ubijanje časa.) Praznina se je zgostila v znosnost in življenje je spet dobilo svojo ceno: živeti za nemški narod, ki veruje v Boga. Nato pa, ko se je krožnica opija po debelem Hermanu obrabila, si je izbruhal svojo bit na hlače ali v umivalnik, če ga je dosegel, ali pa je letelo kar po tleh. Da, tiste krvave slinice so bile on, na katerega mnogi zidajo svojo prihodnost.

Židje pa so zapisali v stari zavezi: Preklet bodi, kdor ljubi človeka.

A?

A?

Vsak naj bo preklet, ker je ljubezen čista sebičnost, ker to ni resnica, ampak korist — ljubiti človeka.

O ve, ve Herman, kaj je človek — in kaj Bog.

Zidati je treba na božji temelj. Prav to pa hočejo Židje in farji. Kje pa je božji temelj? Pokažejo naj mi ga, prasice!

Nasmehnil se je.

Ta trenutni sprehod skozi njegov spomin je bil večer pripev znanega občutja ob koncu gala poedin.

— Ste mi sledili? je vprašal Mosheja.

Moshe se je nagnil naprej, kakor da se je do tega trenutka zatapljal v Goeringov samogovor. Kakor da je do zdaj napeto premišljal in odločal, ali naj prispeva ali ne.

Bil je res napet, res se je odločal, toda ne za denar, ampak za odhod iz države. Ta človek pred njim mu je za njegovo lastno mizo povedal, da ga bo ubil, ko pride na oblast.

Predvsem — je začutil — so to lačni ljudje. Konica drhali so. Malomeščani, ki bodo investirali najboljše, kar ima Nemčija, v maslo in videz, da je vse v redu. Pod tem redom pa bodo lomili kosti.

— Da, je rekel zamišljeno Moshe. Sledil sem vam in razumel sem vas.

Moral se je skriti v požrtost za denar, ker bi bilo vse drugo tvegano in nevarno: Žid v očeh nacistov je sinonim za denar. To meglo mu mora spustiti v glavo, če hoče, da bo varno premišljal in iskal svoj čas za pobeg.

— Seveda vas bom podprl, je rekel računarsko, suho.

Goering se je nasmehnil s cigaro v ustih in poploskal s testenimi dlanmi.

— Braavoooo! je kriknil Küsselberg. Ann pa se je ponujajoče posmehljala proti Goeringu.

— Ne bomo pozabili, Herr Hasmoney, častna beseda, tukaj, pri vaši mizi.

Miriam je vstala. Bila je vsa lahka. Vrtljiva. Stopila je h gramofonu, in Jan Kiepora se jih je dotaknil z mehko hladnega žameta:

Dein ist mein ganzes Herz . . .

Dotaknil se jih je mraz. Mraz. Mraz. Posipal jim je kožo s kurjim poltom.

Morali so se obvladovati, da niso začeli jokati. Verjeli so v besede kakor so: srce in tvoj, moj, le pravi glas jih je moral povedati.

9

— Ah! se je prvi utrnilo Ann Küsselbergovi.

— Ta zna poiskati, je rekel ves prečustvovan od lastnega mrazú Goering.

— Ste videli, se je pošalila Miriam, stari rekviziti v novem oblačilu.

— Da, da, se je posmehnil nazaj Goering, le glas mora biti svež, stvari same so pa zelo stare, milostljiva. Več milijonov let.

— Ah, ah.

Vsi so se zasmeljali, menda res iz potrebe in spoznanja, da je le vse skupaj igra, ki je nihče več prav ne razume.

— Menda bo tako do konca, je rekel Moshe, iste stvari, načini pa bolj prefinjeni.

— Prav ste povedali, se je razveselil Goering, ker ga je končno le priključil svoji religiji.

— Zmeraj, boste videli . . .

Srknil je zeleni liker; zdravilni okus po travah, ki rastejo tam tistim menihom.

— Zmeraj, ko ne bo mene in ne vas, ko ne bo niti spomina na naju dva, zmeraj bo neki žametni Kiepora posipal človeške kože s kurjo poltjo, kvasáje obrabljene pojme, stare milijone let.

— Prav imate, je rekla Miriam, priznati pa morate, da brez tega ni mogoče živeti.

— Ni-ka-ko-rrr! se je skoraj prestrašil Goering. Prav to; glas, slike, prav to je tisto, kar nam lajša to življenje. Gorje, če bo nekega dne umetnost prešla v resnico! Tedaj . . .

Kaj bo tedaj . . .? Kaj? je prisluhnil Moshe.

— Kaj mislite, da bo? je vprašala Ann.

— Prepričan sem, da polom. Takrat bo pa konec veselja na tem svetu. Ali pa ne? je prisluškoval Moshe in ugovarjal.

Ali pa ne?

Tudi Goering je zaslutil Moshejev dvom.

(Židje!)

— Imate še kaj na ploščah? je vprašal.

Miriam je vstala. Vsi so ji sledili s svojo notranjo hojo. Vsak njen gib je bil nekakšen ključ, ki jim odpira, odpira . . .

Njeni mehki gibi so spet pričarali črno ploščo. Odložila jo je na os, navila gramofon in že je igla začela podrsavati po prvih praznih vrezih. Sede je pričakala Creolo.

Tango jih je najprej pritegnil k sebi, nato pa odsunil stran od sebe, jih šel iskat in jih pobral, opravičil, ponudil roke (vse v ritmu), jim pomagal do moči, prižel nase in jih nekaj trenutkov nosil semintja, nato jih je spet odložil, ko se jih je naužil do gnusa. Ali do omame? Pri tangu nikoli ne veš: ali je ritem gnusa ali omame.

Šli so plesat: Goering z Miriam, Moshe z Ann.

Miriam se je nagnila v stran, da si jo je plesavec laže ogledal po obrazu, ki je bleščal od pomad in diskretne svetlobe.

Goeringov pogled je odkrival čuda na tem licu: prvič: lepoto, drugič: strast, tretjič: prezir.

Vprašal jo je, če rada pleše. Odgovorila mu je, da ja, in se prepustila ritmu novega — Regens Tropfen tanga.

Nosilo jih je semintja v valovih; mimo slik, mimo obrazov natakarc in natakarcjev, mimo, mimo, *mimo* . . .

— Gospa, je šepnil Goering, ali se nas bojite?

Miriam je vzravnala glavo, ki je ležala na mehkem, sentimentalnem odnosu do okolice. V hipu je imela spet prepoznaven pogled.

— Mislim, nacistov? je odšepetal.

Pokimala mu je, stiskaje ustnicè. Plesala sta mimo, *mimo* . . .

Goering ni zinil nobene več. Ni je pomiril, s tem da bi ji rekel, da prisega kakor prej možu. Plesala sta skozi pomenljivi molk, Le-ta je zaplašil Miriam. Začela se je dotikati moževega dvoma in obupa o teh ljudeh, ki je bil v nji.

Goering je prebiral slike in plesal. Zdaj ga je opazovala Miriam — to rejeno in izbrito lice.

To je svinja, obrita svinja v izložbi berlinske mesnice, se ji je vsilila primera.

— Eeendeeel je veselo naznanil konec glasbe in plesa Goering. Miriam je spustil iz rok kakor cvetlico. Dotikal se ji je le komolca z rahlim dotikom in jo rinil na njeno mesto.

— Schön, nicht wahr, je nagovoril svojega adjutanta.

Ta je srebal s pozlačeno žličico kompot. V bistvu je bil kljub univerzi ključavničar.

— Jawohl, je pritrdil ing. Loibel. Vse skupaj pa se mu je zdelo izumetničeno in nezdravo. Zanj je bila idila zdravja železna postelja, omara za obleko, kovček, koledar, miza in umivalnik. Ni pa nikoli mogel razumeti te hudičeve Goeringove šare. Tega njegovega šemljenja v preteklost in sedanost. Človek mora vendar živeti preprosto, je razmišljal v svojih

prostih urah: kakor, recimo, kos kovine. In kovini je bil v svojem duhu tudi na las podoben.

Natakarji so ponujali vročo kavo s toplimi krofi.

— Jaa, se je široko priglasil Goering, tole . . .

Mašil se je s toplo sredico, polnjeno z marmelado.

— Tole, tole . . . je govoril in si brisal masten občutek v bel serviet.

— Mi, kakor smo že rekli — gre za politično doktrino, kajne. Mi vodimo ljudi k zelo konkretnemu cilju. Ne k nečemu meglenemu. K prihodnosti, ki bo, če bo. Če je pa ne bo, pa bo. Mi smo vsaj toliko moralni, da si nismo izbrali za program prihodnosti. Hitler, veste, je v teh rečeh natančen mož. Ne dovoli nič, da bi prinesli oblaki kakšne utopije. Rekel je: Voditi jih moramo — Nemce, kajne — najprej h kruhu in maslu. To je rekel. To. Od kruha in masla pa v vile. Iz vil pa še kam.

— Sem rekel Hitlerju, hahaha, ha, iz vil pa v Schwarzwald na množičen sprehod.

Smeh.

— Veste kaj mi je odgovoril, haha, hahaha . . . Nemci pa ne bodo masovno masovni. Vidite. Izrazito individualnost zahteva. Mi, Herr Moshe, smo v sporu z Židi le zaradi vaše demagogije. V tem vidimo nevarnost za človeštvo. To ni ustvarljivo, me razumete? To ni, bi rekel naš Rosenberg, ambivalentno, temveč divergentno, kaj vem čemu. Frazari naš Rosenberg, toda ideologija je važen temelj, na katerem počiva praktična politika. Izhaja iz svoje zavesti. Ta pa je, kakor smo že rekli, izrazita individualnost. Le v nacionalnih zadevah hočemo nekaj več — v kulturi, ekonomiji — tu torej smo na istem kot boljševiki. Nacionalni socializem ni vendar nič drugega kot različica komunizma, le da ne priznava občega modela, me razumete. Ki je ruski kolhoz, kolhoz, kolhoz. Naša zadeva je toliko antiboljševiška, kolikor temelji na nemških potrebah: na privatni lastnini, ki bo na veke vekov lastnina in ne relikvija; na priznanju raznomiselnosti in svobodni pobudi v ekonomiji; na izboru možnosti v izobrazbi in kulturi in tako dalje. To bo neke vrste komunizem, ampak nemški. Ne bomo dovolili, da bi ruski carji igrali ruleto v Baden-Badnu. En sam car je posilil našo princezo. Das ist genug, meine Dammen und Herren. Ja, ja. In samo s tem bomo ustavili boljševike in Jude. Tu zadaj, za komunizmom, so Judje. Tu zadaj je cionizem. Judje so se našemili v Ruse. V Lenina. Le pogledjte, kaj se je zgodilo Trockemu! Mi bomo pa to stvar ustavili. Judje so koristni, Judje so talentirani ljudje; in še nekaj so: izvoljeni so. Hitler to ve. Izvolil si jih pa ni bog, ampak hudič. Naš manifest zoper Jude meri prav v to. Vi ste prvi Jud, Herr Hasmoney, ki nam je kaj dal. Potem si res lahko mislite, zakaj v Nemčiji vre misel zoper Jude.

Moshe je začutil, da si je bil umazal dušo.

— Mi, je pomeril Goering s prstom, na katerem se je bleščal prstan z diamantom. (Ljubil je diamante, safire, topaze.)

— Mi vas bomo, ko pridemo na oblast, postavili vsem nemškim Judom za primer lojalnosti — pa ne do režima, ampak do Nemčije.

Moshe se je oddahnil. Kamen na dihalih je prešel v drugo agregatno stanje. Spet je dihal lahki božji zrak.

— Mi ne pozabimo. Mi nismo Rusi. Oni so sprovcirali sloje imenitnikov in izobražencev; ko pa so zajahali kremeljske kupole, so te somišljene lepo pozabili in jih postrelili kot mačke.

— Ne, ne. Nacionalni socializem je čista zadeva.

Moshe je kimal. Vedel je, kaj pomeni odkrivati svoje vrline. Ni jih tam, kjer jih glasno prodajamo.

Tako, tako, je prepoznaval situacijo: ujeli so me in uiti ni več mogoče. Umazal sem se prav toliko, da ni mogoče.

Mojstri so, je stiskal ustnice, ko da poudarja Goeringovo besedovanje. Samo hudič je tako mogočen lovec, kakor so ti.

Šlo je že proti jutru. Goeringu so v posebni sobi dali še darilo, sliko, neko Degasovo študijo.

Raznežil se je. Jel se je bližati sliki kakor tatič, z boki, ki lovijo ravnotežje. Vlažne oči so mu zacvetele. Potem se je sunkovito obrnil in stopil k Miriam, pokleknil na eno koleno in poljubil njeno roko. Dahnil je dih življenja. Hasmoneyu pa je rekel: Albert vam bo dal številko mojega osebnega telefona. Pokličite v stiski ali v prijateljskem nagnjenju podnevi ali ponoči, prejeli boste odgovor. Ne, tega pa ne bomo nikoli pozabili.

10

Goering je po tisti večerji zaigral dve vlogi v zvezi s Hasmoneyem: v vodstvu, kjer so ga povprašali, kako je bilo, je povedal samo desetino resnice; Hasmoneya je oblatil, Miriam zironiziral; z drugim licem ali vlogo pa je ščitil Hasmoneyevo senco, da ne bi po neumnosti ugasnila, preden bi bila dovolj velika.

Ostal je v stikih z družino-gostiteljico, v stikih, o katerih je Moshe dvomil, da so pristni, Miriam pa ne.

Goering pa je dobro videl, da ga je Moshe spregledal in da mu jásni pogled nanj meglí žena. Zato je vse stavil na Miriam in jo res takó usodno prelisicil, da je s svojim vplivom prevzela Moshejevo razsodnost. In tako je bil Moshe onemogočen. Upravljal je tovarno skupaj s Küsselbergom in na tihem kljub vsemu pošiljal del kapitala v Amsterdam, nakupovaje delnice angleške tekstilne firme Smith co. Smith.

Moral se je sprijazniti s silno prevejanostjo in previdnostjo.

Vidno je bilo, da ima Küsselberg navodila, da nadzira celoten kapital, kje kroži in v kakšne namene.

Miriam je čez leto dni po tem znamenitem obisku rodila hčer Rebeko. Botri sta ji bila Ann Küsselberg in sam Goering. Tako je postal Herman Goering Onkel, Ann pa Tante mali Rebeki.

Mosheja je ta gesta res prebegala. V naslednjih mesecih ni več odvajal kapitala na varno. Toda vseeno je ostal previden, zlasti zdaj, ko so se zapletli v polsorodniške odnose. Goeringu seveda ni ušlo, da ga ni docela

preslepil. Pritisnil je spet prek Miriam in dosegel, da zbegani Moshe ni zakrmaril z družino iz Nemčije.

Heydrich, ki je vedel za odnos Goering-Hasmoney, se je učil na tem primeru, kako uničevati nasprotnika s sredstvi zaupanja in dvomov. S finim orožjem. Tako rekoč z nevidnim orožjem. Čisto natančno pa z orožjem, ki ga žrtev sama izbere. V tem je začel prekašati mojstra mojstrov.

Interesantno: bolj ko je Hasmoney čutil, da mu Goering in Küsselberg natikata vrv, bolj se je odpiral za to eksekucijo. (Videli bomo, da žrtev snuje prav takšno preventivo, ki jo pomaga uničiti.)

Heydrich se je smehljaj, ko je videl ta neverjetni primer. To je pri našalo revolucijo v obvladovanje človeštva oziroma nasprotnikov režima.

Potipal je debelega Hermana, če je res takó inteligentno in načrtovalno zvit. Goering seveda ni imel niti pojma o vsem tem, razen da je res v daljni perspektivi čakal na priložnost, da izravba Judove slike.

Slike, to je bilo vse, kar je nagonsko, ne pa načrtovalno, gnalo Goeringa v uničevalni bes. Ne pa v nastavljanje pasti.

Heydrich je ledeno opazoval ta čudoviti primer. Imel je posluš za človeka, ki pada. Njegova teza, da se človek uniči sam in si sam pripravlja vsa sredstva in okoliščine, če se ga kakšna oblast želi znebiti, je postajala v tem primeru Hasmoney—Goering meso.

Moshe je poskušal še enkrat prepričati Miriam, da bi zapustila Nemčijo. Obiskali so ju bili amsterdamski sorodniki Jurjevitschi, lastniki velikih plantaž čaja na Javi. Nanje je bil skrivaj prenesel pravico, da prosto razpolagajo z delnicami, za vsak primer. Njim je zaupal ves svoj odnos z nacisti, Jurjevitschi pa so kot Moshe spoznali, da je to samo past, v katero so ga ujeli. Tudi oni so pritisnili nanj, da mora na varno, ker je nemški socializem nevarnejši od ruskega, in prav ta socializem bo prišel nad Nemčijo. Vprašanje so samo še ure.

Jurjevitschi so mu pomagali pregledati vso njegovo poslovno rast in ugotovili, da je temelj njegovega naglega booma vojaška roba, ta pa zanesljivo povzroča vse stečaje na svetu.

Nujno proč in ven iz te ekonomike!

Miriam so končno le toliko omajali, da je pristala na budnost in na odhod — toda le v skrajnem primeru. Imela je namreč osebno Goeringovo jamstvo, da zoper njo in njenega moža ne bodo ukrepali, tudi če bo proti-židovska kampanja najbolj grozovita.

Jurjevitschi so imeli moralne pomisleke: kako miže prenesti celoten pogrom zoper Žide?

Navsezadnje moramo biti solidarni tudi v smrti.

Bomo, jim je tedaj odgovorila Miriam, šli bomo iz Nemčije, toda ne ta hip, ko ničesar in nikomur nič ne grozi.

In na tem so se v tistem razgovoru razšli.

Naslednje, 1933. leto, takoj januarja, so se uresničila pričakovanja, da je do nacistične oblasti le še nekaj ur.

Prišli so nanjo.

Prišli.

Prišli so, so šepetali intelektualci, levičarji, delavci, Židje, duhovniki.

— Prišli smo! je osebno potelefoniral Herman Goering Hasmoneyu. Tudi s pomočjo vašega denarja, Herr Moshe.

— Me veseli, mu je odgovoril Moshe.

— Nas tudi . . .

Pri priči so se začeli temni odnosi z Židi.

Pogledoval je očitajoče v Miriam, ko so se začeli njihovi znanci obračati nanj zaradi visokih in dobrih zvez.

Pomenljivo je poslušal ženino izmikanje, češ da je to samo prehodno, ker oblast še ni popolnoma v nacističnih rokah.

— Gorje nam, ko bo, je odgovarjal.

Tako je tudi bilo: najprej je umrl stari Hindenburg, nato so začeli zapirati socialno opozicijo, požgali so Reichstag, poklali SA voditelje; proti-židovski srh pa je rasel iz hipa v hip in je bilo samo vprašanje pravzaprav, na katerem mestu na seznamu nacističnih obračunov Židje so, na prvem ali zadnjem, ali na sredi.

Zdaj šele je Miriam spoznala, da je njihova reč dokončno zavožena.

Vilo so jim zastražili z izgovorom, da si nemško ljudstvo daje prostora in ga v njegovi nenadni pomladi ni mogoče kontrolirati.

Zakaj pa zoper Žide? je vprašal Hasmoney samega ministra policije, prijatelja Hermana.

Ni mu bilo znano. A tudi kaj takega delajo njegovi ljudje? Ne bodo več. Ima morda prijatelj Hasmoney kaj primerov?

Povedal je, da so sorodnika, pisatelja Aleksandra Tschecha odvedli neznano kam, še prej pa so ga javno linčali.

No vidite, mu je odgovoril Goering, in vi sprašujete, zakaj sem vas zastražil? Iz skrbi za vas, dragi Moshe.

Ni mu upal reči, da bi rad dvignil potni list; karkoli bi navedel za vzrok za potovanje v Holandijo, bi bilo netaktno, žaljivo. Goering bi pobesnel. Njemu, ministru za notranje zadeve, misli pobrisati? In to takó ceneno? Smejale bi se mu frizijke.

Potovanja so omejili samo na stranko in na izredne, mednarodno znane osebnosti, zaradi katerih niso upali tvegati ugleda.

Kdo pa pozna njega, Mosheja? Nekaj Judov v Holandiji.

Vrhu vsega je bilo Goeringu znano, da ima Moshe v Holandiji delnice. In še nekaj sta vedela oba moža, in to že dolgo dolgo, tako rekoč od prvega srečanja: da sta si videla v karte.

Zato se je poskušal neumno zlagati: prosil je za malo Rebeko, ki da bi šla rada s teto za mesec dni na atlantsko obalo zaradi pljuč.

Onkel Goering je dobrodušno dovolil.

Vsaj njo sem rešil, je odložil slušalko in takoj odhitel domov.

Povedal je ženi o pogovoru z Goeringom in o nenavadni nameri, da z Adelo Jurjevitsch odpremi še Rebeko. To je bila po njegovem zadnja možnost, da preživi vsaj eden v svojem semenu.

Miriam je prikimala. Razumela je ta boj za obstanek in ga ni več poskušala odlagati.

— Aranžirati moramo vso zadevo tako, je rekla, kakor da verjamemo, da pride čez mesec dni nazaj. Oh, Moshe... Naslonila se je nanj in se bedno obtoževala, da je kriva, ko je s svojo slepoto prinesla v hišo zanesljivo smrt.

— S svojo poštenostjo, tako, jo je popravil Moshe.

— Kdo bi mislil! Kdo! je jokala.

— Nismo bili tako neskončno pokvarjeni, Miriam, to je vse.

— O, da bili smo, bili!

— Kdaj?

— Ko smo prvokrat jedli skupaj, smo jedli zaradi tega, ker smo bili lačni sebe; če bi bili lačni Jahveja, ne bi bili nikoli jedli zaradi življenja.

— Miriam, vsilil se nam je. Namenjen nam je bil. Prelisičil nas je. Lisjak.

— O, Moshe! Jokala je, kakor še nikoli: s krvjo svojega mesa.

— Zdaj nas stražijo, je rekel.

— Da, da ne bi ušli.

— Da. In da ne bi šle iz hiše stvari.

Miriam je kar odsunilo stran. Njene velike, lepe oči, oči iz ajdovega medu so spet nekaj prepoznale. Sanje ali resničnost?

— A... da, da, to je resnica našega gosta, zdaj vidim.

— Nisi vedela?

— Si vedel ti?

— Od prvega dne.

— O moj Bog! Potopila se je v njegov život in ga stresala z izbruhom najbolj silne žalosti.

— To so tatovi, tatovi, draga moja; silaki brez vesti; ali ga res nisi slišala, kaj je govoril na prvi, drugi in vseh drugih večerjeh. Zmeraj isto, kako Boga ni, kako je Bog plašnica za Nemčijo, Nemca, človeka, kjer koli.

— Ne, nisem, je priznavaje jokala.

— Zato sem pa jaz pazil nanj. Tat in zločinec zmeraj omalovažujeta moralne temelje. In to bedno bitje je za našo mizo počelo v glavnem samo to. Eno pa je zanesljivo dobro čutil, da sta vest in Bog v simbiozi, če ne samo različna simbola za eno. To je vedel in je nenehno podiral. To ga je oviralo v našem domu. Vselej ga je napadla vest, kadar koli je bil med nami.

— In zdaj? je vprašala Miriam.

— Zdaj je vprašanje ur tudi vprašanje nas.

— Oo... Moshe!

— Pomiri se. Stvari življenja so za nas dokončane. Ni kaj.

— Jaz sem...

— Oba sva k temu pomagala, če že hočeš biti kriva.

— O Moshe, Moshe, Moshe, je zamirala z utrujenim, zgubljenim glasom, z glasom, ki ima še malo časa.

— Ujel nas je najprej Küsselberg, in jaz sem se mu pustila, da me je zgrabil naravnost za dušo. Tisti prvi milijon je bila ugonobljiva zveza.

Potem ni bilo več mogoče ničesar storiti: bili smo v stanju, ko smo bili samo še mediji.

— Ho-tee-laaaaaaa sem dooomoviiiiinooooo, jaz . . . Nemčiiiiijooooo!

— Gradila si tla svojim otrokom. Umiriti si se hotela. Hotela si se zgubiti ven iz židovstva. Čutil sem to, Miriam.

— Ali je to . . . (prepovedano) je mislila in vse jo je bolelo.

— Nam to ni dovoljeno. Mi smo na tisočletnem begu. Imamo en sam dar: da zaslutimo, kdaj nam grozi nož; če temu glasu daru ne prisluhnemo, smo zaklani.

— Kaj je to z nami, Moshe?

— To, kar je.

— Potem . . . Pogledala je z največjo svetlobo, ki je bila v nji.

— Želim si smrti, Miriam, nečist sem.

— Moj bog, ali res, Moshe?

— Res, je rekel, prepričan o tem. In takoj mu je odleglo v lastni tesnobi. Bil je odrešen tega norega molčanja o tem, kar je prihajalo v ta dom noč in dan skozi vse špranje. Z vsakim, ki je prestopil njegov prag. Prah na vseh čevljih nešetih obiskovalcev je bil smrt.

— Da, da . . ., je priznala Miriam, ujeti smo.

— In da bomo čim dlje ujeti, se moramo vesti, kakor da nismo, je rekel Moshe.

— Razumem.

— Zdaj potrebujeva samo čas. Če zatrepetava, se jim bo mudilo opraviti. Morda porineva čez mejo še katerega. Samo vesti se morava . . .

— Meni je samo zate . . . ko . . . sem . . . te . . .

— Pusti mene. Če me ne bi ti, bi pa jaz tebe, tako je to, kadar si obsojen na večnost. Prepир bi naju samo spodkopal. Kdo je koga, ni zdaj prav nič važno. Pomirljivo je že to, da sva oba na seznamu.

Miriam je s prezirom zatavala s pogledom prek bogatih slikarskih platen, pa tudi z otožnostjo. Da, zdaj se je spomnila, da je rekel Goering, kako človeško delo preživi človeka.

— Stvari zmeraj pogubijo ljudi, je rekel Moshe, ko je spremljal ženin prezir in obenem slovo od lepote platen.

— Tudi njega bodo, ker bo šel zanje ubijati. To so ljudje, Moshe, ki bi te ubili samo za lepo preprogo.

— Ta svet, je rekel Moshe, je čista zguba. Nekakšne limanice, nekakšna zvodniška sirena. Kdor se nalima, je zgubljen. Mi smo najbrž samo oskrbniki tega sveta. Morava opraviti s tem, je pomignil proti stenam, kjer so visele slike.

— Rešiti morava ljudi, je rekla ona.

— Če bo še mogoče.

— Naju bo rešil . . ., je zajokala, tiho in nežno, z bolečino Jezusovega trna v sencih.

— Bog, ja. Mislim, da naju bo kakšnega sivega jutra dvignil v večnost z berlinskih ulic.